

แนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษายั่งยืน
ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาแนวคิด
และมุมมองของสตีฟ จอบส์

The Innovative Design Education System
Sustainability by The Principles of Buddhism :
A Case Study Concept and Vision of Steve Jobs

ปาณิสรา เบี่ยมุกดา

Panisara Beamukda

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Email : hupanisara@gmail.com

doi : 10.14456/jmcpupeace.2015.9

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและมุมมองของสตีฟ จอบส์ ที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่แนวทางการปรับระบบการศึกษาให้คืนสู่แก่นแท้ทางการศึกษาที่ยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่าหลักธรรมที่สตีฟ จอบส์ ถือปฏิบัติจนประสบความสำเร็จประกอบด้วย 1) แนวคิดเรื่องความเรียบง่าย หลักธรรมจากพุทธศาสนานิกายเซน สตีฟ จอบส์ เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมักจะเรียบง่าย จากแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการปรับระบบการศึกษาให้คืนสู่ความเรียบง่ายแต่สมบูรณ์แบบได้ 2) แนวคิดเรื่องการสะสมบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ฤๅญแจหลักที่ทำให้แอปเปิลเป็นราชาของโลกไอที คือ บุคลากรที่มีทีมงานที่ประกอบด้วยคนเก่ง มีความสามารถ และทุ่มเทให้กับองค์กร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์กรก้าวหน้า เติบโตและประสบความสำเร็จ จากแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกผู้สอนที่เก่งทั้งวิชาการและการถ่ายทอดความรู้ อีกทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางวิชาการของตนเองอยู่เสมอเพื่อให้นำความสามารถทางวิชาการนั้นสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนต่อไป 3) แนวคิดการค้นห้พบสิ่งที่รัก หลักธรรม

อิทธิบาท 4 การประสบความสำเร็จของสตีฟ จอบส์ อาจสรุปลงในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ชื่อว่า อิทธิบาท 4 หรือวิถีสู่ความสำเร็จ จากแนวคิดนี้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความใส่ใจการศึกษาของผู้เรียน โดยการช่วยให้ผู้เรียนค้นให้พบในสิ่งที่รักและใช้ศักยภาพที่มีได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: ระบบการศึกษา, อย่างยั่งยืน, สตีฟ จอบส์

Abstract

This article aims to study the concept and vision of Steve Jobs linked to the principles of Buddhism. This will lead to the changes in the returns to education for sustainable core .The results showed that the principles of Steve Jobs has applied successfully include: 1) The concept of simplicity Principles of Zen Buddhism. Steve Jobs believes that all things are always simple elegance. From this concept can be used as a guide to adjust the education system to return to a simple but perfect. 2) The concept of accumulation efficient workforce. Another key feature that Apple is the king of the world, it is staffed with a team of talented and dedicated people to the organization. An important part of the organization ahead, grow and succeed. From this concept can be used as a guide in the selection of teachers who excel both academically and knowledge. It encourages teachers to develop their academic potential and ability to always keep the academic ability to create something for the class. 3) The concept to discover what love “basis for success 4 principles” influence the success of Steve Jobs may be summarized into the principles of Buddhism was influenced “basis for success 4 principles” or way to success. The concept can be taken as a guide to solve the attention of the learner. By enabling learners to discover what love and use all of the potential to the full.

Keywords : Education System, Sustainable, Steve Jobs

1. บทนำ

สติป จอบส์ เป็นบุคคลสำคัญของโลกคนหนึ่งที่มีผู้ศึกษาและนำเสนอประวัติไว้มากมาย นักเขียนแต่ละคนก็มีมุมมองหรือแนวคิดในการนำเสนอแตกต่างกัน ทำให้ได้เห็นแง่มุมความคิดที่น่าสนใจหลากหลาย ท่าน ว.วชิรเมธี เป็นนักเขียนอีกท่านหนึ่งที่ได้นำเสนอประวัติของสติป จอบส์ไว้ด้วยเช่นกัน โดยเป็นความตั้งใจจากการที่จะศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ความสำเร็จของบุคคลสำคัญของโลกสี่คนโดยมองผ่านกรอบการวิเคราะห์ของพุทธธรรมซึ่งมีสติป จอบส์ นวัตกรรมผู้ก่อตั้งบริษัทแอปเปิลเป็นหนึ่งในนั้น การนำเสนอประวัติของสติป จอบส์ มาถอดรหัสศึกษาในเชิงธรรมะมีประเด็นที่น่าสนใจ เนื่องจากได้เห็นอีกด้านหนึ่งของความสำเร็จของสติป จอบส์ ว่ามีธรรมะควบคุมในแนวคิดต่างๆ ด้วยเสมอ ซึ่งแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากธรรมะนี้มีแง่มุมที่น่าสนใจศึกษาว่ามีหลักธรรมใดบ้าง และหากนำแนวคิดอันเชื่อมโยงกับหลักธรรมนี้มาใช้เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาจะมีลักษณะอย่างไร และจะเกิดประโยชน์อย่างไร จึงเป็นการนำเสนอชีวิตของสติป จอบส์ ที่ผ่านการศึกษาและนำเสนอในแง่มุมของธรรมะจากนักวิชาการรุ่นใหม่โดยท่าน ว.วชิรเมธี มาศึกษาต่อยอดในด้านการพัฒนาระบบการศึกษาอีกทางหนึ่ง

การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน พัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ และพัฒนาโลก ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ความว่า “...การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทศนครี ค่า นิยมและคุณธรรมของบุคคลเพื่อให้เป็นพลเมืองดีมีคุณภาพและประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ย่อมทำได้โดยสะดวกราบรื่นได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว...” (อ้างในศิริพัฒน์ ชมพุดรัตน์, 2557 : 92) ดังนั้นการจัดระบบการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ต้องการ การแก้วิกฤตทางการศึกษาให้ได้อย่างยั่งยืนจึงควรกลับมาสู่ความเป็นตัวเอง รู้ว่าอะไรเหมาะกับเรา รู้ว่าเรามีข้อดีอะไร และจะทำอย่างไรให้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นเรา จึงจะเกิด “อัตลักษณ์” ทางการศึกษา และกลับคืนสู่แก่นแท้ทางการศึกษา นอกจากระบบการศึกษาดังกล่าวข้างต้น บุคคลสำคัญที่จะยังประโยชน์ให้เกิดแก่ผู้เรียนนั่นก็คือผู้สอนซึ่งเป็นองค์ความรู้สำคัญในการที่จะถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ผู้สอนจึงต้องมีทั้งความรู้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ดี และต้องมีเป้าหมายหลักที่จะหล่อหลอมให้ผู้เรียน “เก่ง” “ดี” และ “มีสุข” แต่ในปัจจุบันระบบการศึกษารวมถึงค่านิยมทางสังคมทำให้ผู้เรียนมองข้ามความสนใจ ความต้องการที่แท้จริงของตัวเอง มองข้ามความรัก ความฝัน และความสุข โดยมุ่งหน้าเดินตามค่านิยมทางสังคม อาชีพที่ให้ค่าตอบแทนสูง ความคาดหวังของพ่อแม่ ความมั่นคงในหน้าที่การงาน โดยลืมไปว่าควรจะใช้

เวลาอยู่กับสิ่งที่รัก ดังเช่นที่สติฟ จอบส์ค้นพบและพูดอยู่เสมอว่าความโชคดีของเขาเริ่มต้นจากการค้นพบสิ่งที่เขา “รัก” ตั้งแต่อายุน้อย ซึ่งก็คือความสนใจในเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างลึกซึ้ง ลุ่มหลง (ว.วชิรเมธี, 2555 : 9) หรือแม้แต่พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ก็ได้นำเสนอคำกลอนสอนใจไว้ว่า “อันความรู้รู้กระจ่างแต่อย่างเดียว แต่ให้เชี่ยวชาญเถิดจะเกิดผล” (อ้างในพลอยโพยม, 2554) ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนในเวลานี้ไม่รู้จักตัวเอง ไม่รู้ว่าตัวเองต้องการเติบโตไปในทิศทางใด ขาดเป้าหมายที่ชัดเจน ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ถึงแม้ว่าวิชาเรียนจะมีประโยชน์ต่อตนเอง ที่ส่งผลให้นักเรียนเรียนรู้ถึงการคิดถึงผู้อื่นในด้านดีและพูดจาด้วยดีกับผู้อื่น สามารถปรับตัว ปรับใจเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ (น้ำทิพย์ พรพัฒนานิกม, 2557 : 103) ดังตัวอย่างของการเรียนธรรมศึกษาในโรงเรียนที่มุ่งหวังให้นักเรียนมีคุณธรรมที่ดีงามแต่ไม่ได้รับการเอาใจใส่ จากผู้รับผิดชอบ ดังการวิจารย์ของพระครูพิศิษฐ์อรรถธรรม (2558 : 21) ที่พบว่า “โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนธรรมศึกษา โดยให้เหตุผลถึงความไม่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน”

ดังนั้นผู้เขียนบทความจึงสนใจศึกษาเรื่อง “แนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษาที่ยั่งยืนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาแนวคิดและมุมมองของสติฟ จอบส์” เพื่อเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้วิกฤตทางการศึกษาของประเทศไทย การศึกษาค้นหานี้นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการศึกษาที่น่าสนใจและสามารถตอบโจทย์ดังกล่าวได้อย่างตรงประเด็น

2. แนวทางการออกแบบนวัตกรรมการศึกษาตามแนวคิดและมุมมองของสติฟ จอบส์

การนำเสนอบทความนี้ได้นำข้อมูลของสติฟ จอบส์มาจากหนังสือเรื่อง “เรามีเวลาจำกัด” ของ ท่าน ว.วชิรเมธี (2555) เนื้อหาในหนังสือได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ชีวิตและความสำเร็จของสติฟ จอบส์โดยมองผ่านกรอบการวิเคราะห์ของพุทธธรรมซึ่งตรงกับแนวทางในการศึกษาค้นหานี้ โดยผู้เขียนจะนำข้อมูลจากหนังสือดังกล่าวมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับประเด็นการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องความเรียบง่ายและการมุ่งเน้น

สติฟ จอบส์ นิยมความเรียบง่ายตามแก่นพุทธธรรมซึ่งเป็นการรับอิทธิพลมาจากแนวคิดทางสุนทรียภาพแบบเซนของญี่ปุ่น งานออกแบบของแอปเปิลจึงล้วนได้รับอิทธิพลจากพุทธปรัชญาเรื่องความเรียบง่าย โดยนำเสนอความเรียบง่ายไว้ดังนี้

1.1 รูปแบบเรียบง่าย

สติฟ จอบส์ กล่าวถึง การมุ่งเน้นและความเรียบง่าย (focus and simplicity) ซึ่งเป็นรากฐานของแอปเปิล ไว้ในบทสัมภาษณ์ของ บิเซนสวิก ปี 1998 ว่า “ความเรียบง่ายนั้นยากกว่าความซับซ้อน คุณต้องทำงานอย่างหนักเพื่อให้ความคิดของคุณเกลี้ยงเกลาพอที่จะทำทุกอย่างให้ง่ายและงาม แต่มันจะคุ้มค่ามากเพราะเมื่อถึงที่สุดแล้ว ความง่ายและงามนั้นทรงพลังมากพอที่จะเคลื่อนย้ายได้แม้แต่ขุนเขา” โดยเฉพาะเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ทุกอย่างที่จะออกสู่ตลาดในนามของแอปเปิลต้องเรียบหรู แต่ดูดี โดยไม่มีอะไรขาดหรือเกินปะปนอยู่แม้แต่หน่วยเดียว (ว.วชิรเมธี, 2555 : 108)

สติฟ จอบส์ใช้หลักการมองในมุมตรงข้าม คือแทนที่จะถามตัวเองว่ายังต้องเอาอะไรใส่เข้าไปอีก เขาจะตั้งโจทย์ให้กับทีมงานผู้ออกแบบว่า “มีอะไรที่ไม่จำเป็นบ้าง เอามันออกไปให้หมด” เขาเชื่อว่าทุกสิ่งที้งามสง่างามจะเรียบง่ายเสมอ ไอโฟนเป็นข้อพิสูจน์ที่ดีที่สุด สติฟ จอบส์ออกแบบไอโฟนโดยนำทุกอย่างที่รุงรังออกไป ซึ่งเป็นการลดทอนความซับซ้อนให้สินค้าใช้งานง่ายที่สุด บวกกับการมีศิลปะในการออกแบบจนได้ผลิตภัณฑ์ที่เรียบง่ายแต่งามสง่า (ว.วชิรเมธี, 2555 : 112-113)

1.2 เข้าใจง่ายและใช้งานง่าย

สติฟ จอบส์เป็นนวัตกรที่มีหลักประจำใจว่าเทคโนโลยีฉลาดๆ เป็นเรื่องดี แต่จะมีประโยชน์ยิ่งกว่า ถ้าทำให้เข้าถึงได้ง่ายสำหรับคนทุกกลุ่มอย่างแท้จริง กลยุทธ์ที่สติฟ จอบส์ ใช้ในการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ คือเขาจะสั่งให้ทีมงานยึดหลักในการหมั่นตรวจสอบขั้นตอนการทำงานและขจัดความยุ่งยากทั้งหมดออกไปด้วยการตั้งคำถามกับทุกกระบวนการผลิตว่า เราจะทำให้เรียบง่ายมากขึ้น และแข็งแกร่งเพิ่มขึ้นได้ในเวลาเดียวกันได้หรือไม่ เช่น คู่มือที่จะออกมาพร้อมกับผลิตภัณฑ์เขาก็อยากให้ง่ายแม้แต่เด็กเกรด 1 ก็สามารถเข้าใจได้ (ว.วชิรเมธี, 2555 : 122)

1.3 การเน้น

สติฟ จอบส์จะใช้เวลาเฉพาะกับไอเดียที่ดีที่สุดเท่านั้น การลดทอนสิ่งที่ไม่จำเป็นอื่นๆ ออกไป เป็นการเพิ่มพื้นที่และพลังให้กับสิ่งที่เหลืออยู่ได้อย่างเต็มที่ เรื่องการเรียนก็เช่นกันช่วงที่ถูกพักการเรียน เขาพบว่าตัวเองมีเวลาว่างมากขึ้นสำหรับเรื่องที่สนใจ เพราะการไม่ต้องเข้าเรียนวิชาที่เขาไม่เห็นคุณค่า ทำให้สติฟ จอบส์ มีเวลาไปนั่งฟังวิชาที่เขาสนใจได้อย่างเต็มที่ (ว.วชิรเมธี, 2555 : 152)

2. แนวคิดเรื่องการสะสมบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ

กุญแจหลักที่ทำให้แอปเปิลเป็นราชาของโลกไอที คือ บุคลากร การมีทีมงานที่ประกอบด้วย คนเก่ง มีความสามารถ และทุ่มเทให้กับองค์กร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์กรก้าวหน้า เติบโตและประสบความสำเร็จ สตีฟ จอบส์กล่าวว่า “นวัตกรรมไม่ได้เกิดจากการหว่านเมล็ดเงิน แต่เกิดจากการใช้มันสมองของคนให้เต็มที่ด้วยการเป็นผู้นำที่ดี ตอนที่เราคิดค้นเครื่องแมคขึ้นมา ไอบีเอ็มใช้เงินลงทุนมากกว่าเราร้อยเท่า แต่เราก็เอาชนะเขาได้เพราะคนของเรา ซึ่งขึ้นอยู่กับแนวทางของการนำพาคนเหล่านั้น” (ว.วชิรเมธี, 2555 : 183) สตีฟ จอบส์ มีวิธีการจัดการเกี่ยวกับบุคลากรที่น่าสนใจ ดังนี้

2.1 ระดมคนเก่งและรักงานที่ทำ

หลักการสำคัญของสตีฟ จอบส์ในการสร้างแอปเปิล คือ ถ้าองค์กรจ้างคนดีประเภทหนึ่งมา คนเหล่านี้จะดึงดูดคนเก่งให้ตามเข้ามาอีก แต่หากจ้างคนเกรดบีหรือเกรดซี ในไม่ช้าคนเกรดบีหรือเกรดซีก็จะตามมาเต็มองค์กร ดังนั้น เมื่อเขาพบคนเก่ง เขาจึงไม่รีรอที่จะนำบุคคลนั้นมาอยู่กับเขา (ว.วชิรเมธี, 2555 : 186)

2.2 ส่งเสริม พัฒนาบุคลากร

สตีฟ จอบส์ เป็นคนที่เคียดแค้นที่ทีมงานเข้มข้นเป็นพิเศษ เขาเคยให้สัมภาษณ์ว่า “หน้าที่ของผมคือเคียดแค้นให้พวกเขาเก่งยิ่งขึ้นไปอีก” เพราะเขาเชื่อว่า ผู้นำเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญที่ทำให้คนทำงานเค้นเอาสมองของตนเองออกมาได้มากน้อยต่างกัน (ว.วชิรเมธี, 2555 : 183)

2.3 ชื่นชมเสริมแรง

สตีฟ จอบส์ จะแสดงความชื่นชมคนเก่ง โดยทำให้คนผู้นั้นรู้สึกว่าคุณยอดเยี่ยมและช่วยดูแลคุณภาพชีวิตให้คนทำงานอยู่ดีมีสุข หลายครั้งที่เขาแสดงความชื่นชมและให้รางวัลทีมงานอย่างน่าทึ่ง (ว.วชิรเมธี, 2555 : 187)

สามารถสรุปได้ว่า สตีฟ จอบส์ ได้ใช้กระบวนการต่างๆ เพื่อให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่เหมาะสม เช่น การระดมคนเก่งให้เข้ามามีส่วนในความสำเร็จ มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรและชื่นชมเมื่อได้รับความสำเร็จในการสร้างสิ่งใหม่ๆ เป็นต้น ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นแนวทางในการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร และสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในสร้างนวัตกรรมใหม่ต่อไป

3. แนวคิดเรื่องการค้นหาค้นพบสิ่งที่รัก

สุนทรพจน์ส่วนหนึ่งที่สตีฟ จอบส์ กล่าวให้แก่นักศึกษาของมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ในวันรับปริญญา วันที่ 12 มิถุนายน 2548 นับเป็นสุนทรพจน์ที่สร้างความประทับใจและได้รับการชื่นชมกล่าวขานไปทั่วโลก เนื้อหาสำคัญคือการถามใจตัวเองและค้นหาค้นพบสิ่งที่รัก “เวลามีจำกัด ดังนั้นอย่าทำให้เปล่าประโยชน์ด้วยการใช้ชีวิตของคนอื่น อย่าตกเป็นทาสของกฎเกณฑ์ นั่นคือการใช้ชีวิตตามความคิดของคนอื่น อย่าปล่อยให้เสียงของทัศนคติคนอื่นดังกลบเสียงของหัวใจของเราเอง และที่สำคัญที่สุดคือ จงมีความกล้าที่จะเดินตามสิ่งที่หัวใจและสัญชาตญาณเรียกร้อง เพราะสองสิ่งนี้รู้อยู่แล้วว่าน้องๆ อยากเป็นอะไร ทุกอย่างที่เหลือเป็นเรื่องรองลงมาทั้งนั้น” (ว.วชิรเมธี, 2555 : 37) โดยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข ประสบความสำเร็จ และมีพลัง ดังนี้

3.1 ค้นหาค้นพบสิ่งที่รัก

สตีฟ จอบส์พูดอยู่เสมอว่า ความโชคดีของเขาเริ่มต้นจากการค้นพบสิ่งที่เขา “รัก” ตั้งแต่อายุยังน้อย ซึ่งก็คือความสนใจในเครื่องคอมพิวเตอร์อย่างลึกซึ้ง กลุ่มหลง “การทำงานจะครอบครองพื้นที่ส่วนใหญ่ในชีวิตของคุณ และวิธีเดียวที่จะทำให้คุณพึงพอใจได้อย่างแท้จริงก็คือ การทำสิ่งที่คุณเชื่อมั่นว่ามันคือสิ่งที่เยี่ยมยอด และวิธีเดียวที่จะทำให้คุณได้ทำงานที่เยี่ยมยอดก็คือ คุณจะต้องรักในสิ่งที่你做 ถ้าคุณยังหาไม่พบ ก็จงมองหาต่อไป อย่ารามือ เช่นเดียวกับทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในหัวใจ คุณจะรู้เองเมื่อคุณได้พบมัน” (ว.วชิรเมธี, 2555 : 128)

3.2 มีใจรักและพากเพียร

การประสบความสำเร็จในชีวิตของสตีฟ จอบส์ อาจสรุปลงในหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหมวด อิทธิบาท 4 (คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ) คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 306 : 277) หรือ คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย 1) ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป 2) ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกฝนไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป 4) ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2548, 160) ทั้งนี้เนื่องจากอุปนิสัยการทำอะไรให้ดีที่สุดนอกจากเป็นบุคลิกส่วนตัวของเขาสตีฟ จอบส์ยังหมั่น

ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับแวดวงคอมพิวเตอร์อยู่เสมอโดยการเข้าฟังบรรยาย นำอุปกรณ์ไปศึกษา และหาโอกาสไปสมัครงานที่สายงานการผลิตคอมพิวเตอร์ ในทางธรรมสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลท่านเรียกว่า ปฏิรูปเทสวาสะ หมายถึง การอยู่ในถิ่นที่ดี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 11 ข้อ 306 : 277) เป็นการอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2548, 114)

3.3 ตั้งคำถามตามหาคำตอบ

การตั้งคำถามและพยายามแสวงหาคำตอบที่แตกต่างเป็นเคล็ดลับของอัจฉริยะของโลกทุกคน เหมือนกับที่มหาบุรุษของโลกอย่างเจ้าชายสิทธัตถะ ที่ทรงใช้ปฏิจจธรรมเป็นสะพานข้ามเขตแดนแห่งความรู้เก่าไปสู่ความรู้ใหม่ของมนุษยชาติ (ว.วชิรเมธี, 2555 : 133)

3.4 เชื้อในจินตนาการ

คนที่ประสบความสำเร็จของโลกจนเป็นที่จดจำไปตลอดกาลทั้งหลายนั้น หลังจากที่ค้นคว้าเรียนรู้สิ่งต่างๆ แล้ว พวกเขายังต้องอาศัยการจินตนาการเพิ่มเข้ามา เพื่อกระตุ้นให้สมองประมวลผลแบบใหม่ มองมุมใหม่ รับรู้ คิด และทำให้ต่างไปจากเดิม เหมือนกับประโยคมตะของไอน์สไตน์บอกไว้ “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” (ว.วชิรเมธี, 2555 : 134)

3. สรุปแนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษายังยืนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา

สำหรับแนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษายังยืนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนานั้น ผู้เขียนจะได้เสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) แนวทางการสร้างระบบการศึกษาที่เรียบง่าย (Simple System)

การสร้างระบบการศึกษาด้วยรูปแบบเรียบง่ายมุ่งเน้นที่แก่นแท้ของการศึกษา คือ การให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ ปลดปล่อยส่วนที่ไม่จำเป็นออก คิดรอบคอบก่อนจะเพิ่มเติ่มสิ่งใดลงไปในระบบ ดังที่พระพุทธศาสนาสอนหลักการของความยินดี ความพอใจ สอดรับกับหลักการของ “ยถาสารูปสันโดษ (ยินดีตามสมควร)” (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตฺโต, 2556, 431) ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้ผู้สอนได้ทำหน้าที่สอนอย่างเต็มที่เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประโยชน์อย่างเต็มที่ เพราะฉะนั้นระบบการศึกษาจึงควรชัดเจน เข้าใจง่าย ปฏิบัติได้ง่าย ด้วยวิธีง่ายๆ เพียงกลับไปทีแก่นแท้ทางการศึกษา นั่นคือคำว่า “การเรียนการ

สอน” แต่ไม่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาในกระบวนการต่างๆ ดังที่โจน จันโต (อ้างใน สุดใจ ขำขันมณี, 2555 : 191) แสดงทัศนะเกี่ยวกับระบบการศึกษาของไทยไว้ว่า “เราไม่มองความเป็นจริงในการศึกษาปัจจุบัน แต่คนส่วนมากก็ไม่ได้ใช้ภาษาที่เลือกเรียนไปใช้ ชีวิตประจำวัน การเรียนในปัจจุบันจึงเป็นการเรียนที่สูญเปล่า” นอกจากนี้ ดิสสกร กุณธร (อ้างในสินีพร มฤคพิทักษ์, 2558 : 15) ได้นำเสนอถึงในสิ่งที่ไม่ได้สอน หรือสอนเกินวิชาชีพไว้ อย่างสนใจว่า “ผมเป็นสถาปนิกมีวิชาการจำนวนหนึ่งที่ใช้อยู่ แต่โรงเรียนสอนเกินกว่าวิชาชีพ มาก ถ้ามองว่าทำไมต้องทำแบบนั้น และสิ่งที่ควรสอนก็ไม่สอน เช่น วิชาแผนที่ วิชาทักษะการพูด หรือการพัฒนาตัวเองก็ไม่สอน” แต่ก็มีนักวิชาการหลายท่านที่มุ่งมั่นพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพ เช่นอาจารย์วิทยากร เชียงกูล (2555 : 7-10) ที่นำเสนอไว้ว่า “วิธีปฏิรูปการเรียน การสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ จะต้องสอดคล้องกับการต้องการของนักเรียน เพื่อให้เกิดเรียนรู้ จากภาษาที่เขาใช้ในชีวิตจริง มีวิธีการนำเสนอที่สนองความอยากรู้อยากเห็น เหมาะกับการ พัฒนาของสมองตามวัยของผู้เรียน” ซึ่งในประเด็นดังกล่าวเป็นการจัดการเพื่อให้เกิดความเรียบง่าย เหมาะสม กับการพัฒนาระบบการศึกษาที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีงามต่อไป

2) แนวทางการคัดเลือกผู้สอนที่เก่ง (Good Instructor)

การคัดเลือกผู้สอนควรระดมคนเก่งและรักงานที่ทำโดยการให้คุณค่าอย่างสูงกับ วิชาชีพครู ส่งเสริมวิชาชีพครูและให้ความสำคัญกับวิชาชีพนี้เป็นลำดับต้นๆ เพราะถือเป็น วิชาชีพที่สร้างคน สอนคน เพราะฉะนั้นคนที่เข้ามาในวิชาชีพนี้จึงควรเป็นบุคคลระดับหัว กะทิ ทั้งนี้ต้องสร้างแรงจูงใจให้คนเก่งเลือกเรียนสาขาวิชาชีพครูโดยการให้ค่าตอบแทนสูง นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้สอนพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางวิชาการตลอดจนวิธีการ สอนของตนเองอยู่เสมอโดยให้เวลากับผู้สอนในการพัฒนาตัวเองอย่างเต็มที่เพื่อนำความ สามารถทางวิชาการนั้นไปสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนต่อไป

3) แนวทางการช่วยผู้เรียนให้ค้นพบตัวเอง (Students discover yourself)

การช่วยผู้เรียนให้ค้นพบสิ่งที่รักเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะทำให้บุคคลนั้นได้ใช้ศักยภาพ ของตนเองได้อย่างเต็มที่อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศต่อไป สอดคล้องกับการนำเสนอของ ดร.อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา ที่แนะนำว่ามนุษย์ต้องรู้จักตัวเอง เพราะมนุษย์เราไม่ค่อยรู้ว่าเรา มีความสามารถอะไร ทั้งที่เรามีความสามารถที่ไม่มีขอบเขต เราต้องรู้จักตัวเองให้มากขึ้น การศึกษาต้องช่วยให้เด็กรู้จักตัวเอง (ผู้จัดการ 360 องศา รายสัปดาห์, 2548) เพราะว่าการ ค้นหาสิ่งที่รักต้องหมั่นสังเกตตัวเองว่าชอบอะไร ชอบเรียนรู้เกี่ยวกับอะไร ชอบทำอะไรใน

เวลาว่าง ทำอะไรแล้วมีความสุข สิ่งที่ทำแล้วมีความสุข มีศักยภาพที่จะทำให้ความฝันเป็นจริง งามหัวใจตนเอง และสังเกตความถนัดของตนเอง (บัณฑิต อึ้งรังสี, 2555 : 91)

นอกจากแนวทางการช่วยผู้เรียนให้ค้นพบตัวเองแล้ว การตั้งคำถามตามหาคำตอบก็สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของตนเอง ดังที่ติสสกร กุณธร สถาปนิกผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบและการจัดการเรียนรู้แสดงทัศนะเกี่ยวกับวิธีการเรียนการสอนว่า “อย่างนิวซีแลนด์ผู้ปกครองเข้าไปในห้องเรียนได้ทั้งอาทิตย์ ผมประทับใจมาก วิธีเรียนภาษาสุดยอดเยี่ยม ภาษาภาษาอังกฤษสำหรับคนนิวซีแลนด์ ครูตั้งคำถามว่า เอาไว้ทำอะไร ไว้หางานทำใช่ไหม ถ้าคุณเขียนภาษาอังกฤษที่ดีได้ เขาก็เลือกคุณทำงาน คุณรู้ใช่ไหมว่ามันสำคัญ เอ้า ฉันลองแต่งภาษาอังกฤษว่า ประเทศเรามีดีอะไร และสรุปมาให้เป็นกรอบ เขาจะเลือกหรือไม่เลือกเพราะสิ่งที่คุณสรุป ผมถามคุณคำหนึ่ง คนไทยสรุปงานเป็นไหม เราไม่ได้สอนแบบนี้ เราสอนให้จำอย่างเดียว การจำนั้นไม่มีพัฒนาการ” (อ้างในสินีพร มฤคพิทักษ์, 2558 : 15)

จากการนำเสนอเบื้องต้นสะท้อนถึงความล้มเหลวในการปฏิรูปการศึกษาของไทยที่ไม่ได้ผล ส่วนหนึ่งเพราะคนไทยส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจว่า กระบวนการเรียนรู้โดยตัวผู้เรียนเองเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยไปกว่าการสอนของครู ดังนั้นเรื่องสำคัญที่ควรทำอย่างจริงจังคือ การส่งเสริมผู้เรียนตั้งแต่ชั้นปฐมวัยเป็นต้นมา ให้อยากรู้อยากเห็น ใฝ่การเรียนรู้ รักการอ่าน รู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะสิ่งนี้คือปัจจัยสำคัญในการจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยตัวผู้เรียนเองที่มีประสิทธิภาพที่สุด และจะสนับสนุนให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาได้

4. สรุป

แนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษายังยืนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา กรณศึกษาแนวคิดและมุมมองของสติฟ จอบส์ มี 3 ประเด็น คือ 1) การสร้างระบบการศึกษาที่เรียบง่าย โดยมุ่งเน้นที่แก่นแท้ของการศึกษานั้นคือ “การเรียนการสอน ” พิจารณาคัดสรรระบบที่ดีเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน ระบบใดไม่จำเป็นหรือเป็นภาระมากกว่าเป็นประโยชน์ ควรนำออกเพื่อให้เป็นระบบการศึกษาที่เรียบง่าย สะอาดตา มองเห็นแก่นแท้ทางการศึกษาอย่างแท้จริง นอกจากนี้ควรเน้นองค์ความรู้ที่เอื้อประโยชน์ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการดำรงชีวิต 2) การคัดเลือกผู้สอนที่เก่ง โดยการให้คุณค่าอย่างสูงแก่ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครู ส่งเสริมวิชาชีพครูและให้ความสำคัญต่อวิชาชีพนี้ในลำดับต้นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสู่สาขาวิชาชีพนี้ นอกจากนี้ต้องส่งเสริมให้ผู้สอนได้พัฒนาความรู้ความสามารถของตนได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป

3) การช่วยผู้เรียนให้ค้นพบตนเอง เพื่อให้บุคคลนั้นได้ใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มความสามารถและมีความสุขกับการทำในสิ่งที่ตนเองรักและสนใจอย่างแท้จริง โดยระบบการศึกษาต้องมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและค้นให้พบความชอบความสนใจนั้นเพื่อให้เติบโตอย่างมีเป้าหมายและนำความรู้ความสามารถที่มีมาพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มศักยภาพและสิ่งสำคัญคือการใช้ชีวิตการทำงานในอนาคตเพราะได้ค้นพบตนเองแล้วแนวคิดดังกล่าวหากนำไปปรับใช้และปฏิบัติจริงจะสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษานำไปสู่ผลสัมฤทธิ์สูงสุดให้แก่ประเทศได้ อันจะส่งผลต่อการปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

บรรณานุกรม

- น้ำทิพย์ พรพัฒนานิคม. (2557). ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวตามหลักสารนิยธรรมเพื่อพัฒนามนุษย์สัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนราชวินิตมัธยม กรุงเทพมหานคร. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** 2(2), 94-109.
- บัณฑิต อึ้งรังษี. (2553). **ทำสิ่งที่รัก...ยังงี้ก็รุ่ง.** กรุงเทพมหานคร: ดี เอ็ม จี.
- ผู้จัดการ 360 องศา รายสัปดาห์. (21 กรกฎาคม 2548). **วิศวกร...นักสร้างคน.** สืบค้นเมื่อ 26 มีนาคม 2558, จาก <http://www.manager.co.th/mgrWeekly/ViewNews.aspx?NewsID=9480000097460>.
- พระครูพิศิษฐ์อรรถธรรม. (2558). ประสิทธิภาพการจัดการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.** 4(2), 16-30.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์. พรินซ์ แมสโปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2556). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์.** (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: ผลิตัมม์.
- พลอยโพยม. (3 ตุลาคม 2554). **บทส่งท้ายของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร).** สืบค้นเมื่อ 29 มีนาคม 2558, จาก http://bangkrod.blogspot.com/2011/10/blog-post_03.html
- เพ็ญลักษณ์ รักดีเจริญ. (1 มกราคม 2556). **วรภัทร์ ภูเจริญ จุดตะเกียงดีกว่าค่าความมืด.** สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2558, จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/483801>
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 11.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ว.วชิรเมธี. (2555). **เรามีเวลาจำกัด.** (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: ปราน.
- วิทยากร เชียงกุล. (2555). การรณรงค์ให้เด็กและเยาวชนไทยรักการอ่าน-กลยุทธ์สำคัญในการปฏิรูปการศึกษาและปฏิรูปประเทศ. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.** 38(2), 1-15.

ศิริพัฒน์ ชมพุรัตน์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารคุณภาพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 10(3), 90-111.

สินีพร มฤคพิทักษ์. (25 มกราคม 2558). สถาปนิกด้านการศึกษา. *คมชัดลึก*, 15.

สุดใจ ขำขันมณี. (2555). *บุกรังโจน*. กรุงเทพมหานคร: ตีลังกาคิดเซ่.